

REFERENCES:

1. Trede F. et al. *Education for practice in a Hybrid Space*. Springer Singapore, 2019, vol. 10, pp. 978-981.
2. Pinto M., Leite C. **Digital technologies in support of students learning in Higher Education: literature review**. *Digital education review*, 2020, no. 37, pp. 343-360.
3. Jones C. **Networked learning: An educational paradigm for the age of digital networks**. Cham, Switzerland, Springer International Publishing, 2015.
4. Spring J. **Education networks: Power, wealth, cyberspace, and the digital mind**. Routledge, 2012.
5. Belousova M. N., Belousov V. A., Narkevich L.V. **Digital transformation of the educational process in university in the context of globalization**. *Socio-economic Systems: Paradigms for the Future*, Cham, Springer International Publishing, 2021, pp. 1267-1277.
6. Becker S. J. et al. **A Code of Digital Ethics: laying the foundation for digital ethics in a science and technology company**. *AI & Society*, 2023, vol. 38, no. 6, pp. 2629-2639.
7. Shahriari K., Shahriari M. **IEEE standard review – Ethically aligned design: A vision for prioritizing human wellbeing with artificial intelligence and autonomous systems**. *2017 IEEE Canada International Humanitarian Technology Conference (IHTC)*, IEEE, 2017, pp. 197-201.
8. Smuha N. A. **The EU approach to ethics guidelines for trustworthy artificial intelligence**. *Computer Law Review International*, 2019, vol. 20, no. 4, pp. 97-106.
9. Smit K., Zoet M., van Meerten J. **A review of AI principles in practice**. 2020.
10. Burle C., Cortiz D. **Mapping Principles of Artificial Intelligence**. São Paulo: Núcleo de Informação e Coordenação do Ponto BR. 2020.
11. Bynum T. W. **Norbert Wiener and the rise of information ethics**. *Information technology and moral philosophy*, 2008, pp. 8-25.
12. Guryanova A.V. et al. **Digital Ethics As An Instrument For The Technological Challenges Regulation**. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 2019.
13. Floridi L., Cath C., Taddeo M. **Digital ethics: its nature and scope**. *The 2018 yearbook of the digital ethics lab*, 2019, pp. 9-17.
14. Zyryanova S.A. et al. **Kodeks e'tiki v sfere iskusstvennogo intellekta** [Code of Ethics in the field of artificial intelligence]. *Vestnik Sibirskogo Otdeleniya Akademii Voenny'h Nauk*, 2021, no. 63, pp. 77-84. (In Russian).
15. **Postanovlenie Pravitel'stva Respubliki Kazahstan. Ob utverzhdenii Gosudarstvennoj programmy' «Cifrovoy Kazahstan»** [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan. On approval of the State Program "Digital Kazakhstan"]. Dated December 12, 2017, no. 827, Adilet: Informacionno-pravovaya sistema normativny'h pravovy'h aktov Respubliki Kazahstan, 2017, available at: <https://adilet.zan.kz> (accessed 13 November 2024). (In Russian).
16. **Zakon Respubliki Kazahstan ot 25 iyunya 2020 goda № 347-VI «O vnesenii izmenenij i dopolnenij v nekotory'e zakonodatel'ny'e akty' Respubliki Kazahstan po voprosam regulirovaniya cifrovoy'h tehnologij»** [Law of the Republic of Kazakhstan dated June 25, 2020 No. 347-VI "On amendments and additions to some legislative acts of the Republic of Kazakhstan on the regulation of digital technologies"]. Adilet: Informacionno-pravovaya sistema normativny'h pravovy'h aktov Respubliki Kazahstan, available at: <https://adilet.zan.kz> (accessed 14 November 2024). (In Russian).

Information about the authors:

Syzdykbaeva Aigul Dzhumanazarova – PhD, Associate Professor of the Department of pedagogy and methods of primary education, Kazakh National Women's Teacher Training University, Republic of Kazakhstan, 050000, Almaty, 114 Gogol Str., tel.: +7-771-458-45-19, e-mail: syzdykbaeva.a@qyzpu.edu.kz.

Сыздықбаева Айгуль Джуманазаровна – PhD, бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Қазақстан Республикасы, 050000, Алматы қ., Гоголь көш., 114, тел.: +7-771-458-45-19, e-mail: syzdykbaeva.a@qyzpu.edu.kz.

Сыздықбаева Айгуль Джуманазаровна – PhD, ассоциированный профессор кафедры педагогики и методики начального обучения, Казахский национальный женский педагогический университет, Республика Казахстан, 050000, г. Алматы, ул. Гоголя, 114, тел.: +7-771-458-45-19, e-mail: syzdykbaeva.a@qyzpu.edu.kz.

XFTAP 13.21.15

ӨОЖ 13..2:37.013.43

https://doi.org/10.52269/22266070_2025_1_424

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ МӘДЕНИ ТЫНЫҒУ ӘРЕКЕТТЕРІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Утепова А.Қ.* – PhD докторант, Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент қ., Қазақстан Республикасы.

Аубакирова С.С. – PhD, қауымдастырылған профессор, Торайғыров университеті, Павлодар қ., Қазақстан Республикасы.

Кадыралиева А.М. – PhD, Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент қ., Қазақстан Республикасы.

Наурызбаева Э.К. – тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Жастар арасындағы көптеген топтары үшін достық мәселесінің шиеленісуі, ең алдымен, қоғамымыздың көптеген оқу орындарының, соның ішінде мектеп пен отбасының жеке тұлғаны әлеуметтену және әлеуметтік бейімдеу саласында қабілетсіздігімен байланысты. Сонымен қатар, бұл өтпелі кезеңдегі қоғамның барлық мүшелері үшін қуатты әлеуметтендіргіш фактор ретінде әрекет ете алатын мәдени тынығу кеңістігі. 2022 жылы Ақпарат және даму министрлігінің бұйрығымен «Қазақстандағы НЕЕТ жастарының әлеуметтік қатынасы» деген тақырыппен социологиялық зерттеу жүргізілді. Қазіргі қазақстандық жастар жүргізген зерттеу нәтижелері мәдени демалыс мәселелеріне үлкен көңіл бөлуде. Дегенмен, тарихи қалыптасқан көптеген мұраттар мен құндылықтар бүгінде күйреу алдында тұр және жастардың көріністері арасында мәдениет деңгейін көрсетудің жаңа нұсқауларының жоқтығы. Сондықтан жастардың мүдделері мен құндылықтарының жағдайын байқап, талдау қажет. Тынығу саласына ерекше назар аударылады – қолайлы қызмет түрлері, әдебиет, фильмдер мен телешоу саласындағы қызығушылықтар, ақпараттық алаңдарға (негізінен әлеуметтік мессенджерлерге) көзқарас. Сонымен қатар, тынығу уақытының педагогикалық негізі де дұрыс бағытта болуы қажет. Жастардың бос уақытын өз мәдениетінің деңгейіне, сондай-ақ жеке тұлғаның да, олар жататын әлеуметтік топтың да рухани қызығушылықтары мен қызығушылықтарының ауқымын пайдалану тәсілдері көрсеткіші болып табылады.

Түйінді сөздер: қазақстандық жастар, бос уақыт, әлеуметтік зерттеу, қызығушылық, мәдениет, рухани даму, жастар, құндылықтар.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КУЛЬТУРНО-ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Утепова А.К.* – PhD докторант, Южно-Казахстанский университет имени Мұхтар Ауэзова, г. Шымкент, Республика Казахстан.

Аубакирова С.С. – PhD, ассоциированный профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар, Республика Казахстан.

Кадыралиева А.М. – PhD, Южно-Казахстанский университет имени Мұхтар Ауэзова, г. Шымкент, Республика Казахстан.

Наурызбаева Э.К. – кандидат исторических наук, ассоциированный профессор, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Обострение проблемы дружбы для многих групп молодежи связано прежде всего с несостоятельностью многих воспитательных институтов нашего общества, в том числе школы и семьи, в сфере социализации и социальной адаптации личности. В то же время это пространство культурного отдыха, выступающее мощным социализирующим фактором для всех членов общества переходного периода. В 2022 году по заказу Министерства информации и развития было проведено социологическое исследование на тему «Социальное отношение молодежи NEET в Казахстане». Результаты исследований, проведенных современной казахстанской молодежью, уделяют большое внимание вопросам культурного отдыха. Однако многие исторически сложившиеся идеалы и ценности сегодня находятся на грани краха, ощущается отсутствие новых ориентиров для проявления уровня культуры у молодежи. Поэтому необходимо наблюдать и анализировать состояние интересов и ценностей молодежи. Особое внимание уделяется сфере отдыха – подходящие занятия, интересы в сфере литературы, кино и сериалов, выход на информационные площадки (в основном социальные мессенджеры). Кроме того, педагогическая основа времени отдыха должна быть в правильном направлении. То, как молодые люди используют свое свободное время, является показателем уровня их культуры, а также круга духовных интересов и интересов как личности, так и социальной группы, к которой они принадлежат.

Ключевые слова: казахстанская молодежь, досуг, социальные исследования, интересы, культура, духовное развитие, молодежные ценности.

PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF CULTURAL AND LEISURE ACTIVITIES OF THE YOUTH OF KAZAKHSTAN

Uteпова A.K.* – PhD student, Mukhtar Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Republic of Kazakhstan.

Aubakirova S.S. – PhD, Associate Professor, Toraihyrov University, Pavlodar, Republic of Kazakhstan.

Kadyraliyeva A.M. – PhD, Mukhtar Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Republic of Kazakhstan.

Nauryzbayeva E.K. – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

The aggravation of the problem of friendship for many groups of young people is associated primarily with the failure of many educational institutions of our society, including schools and families, in the sphere of socialization and social adaptation of the individual. At the same time, it is a space of cultural leisure, acting as a powerful socializing factor for all members of society in transition. In 2022 the sociological research on "Social attitudes of NEET youth in Kazakhstan" was conducted as per the order of the Ministry of Information and Development. The results of the research conducted by modern Kazakhstani youth pay a lot of attention to the issues of cultural recreation. However many historically formed ideals and values today are on the verge of collapse, the lack of new reference points for cultural level of the youth is felt. Therefore, it is necessary to observe and analyze the state of interests and values of the youth. Particular attention is given to the sphere of leisure, including suitable activities, interests in literature, movies, TV series, and access to information platforms (primarily social messengers). Additionally, leisure time should be guided by sound pedagogical principles. How young people spend their free time serves as an indicator of their cultural level and reflects the scope of both their individual and social group's spiritual interests.

Keywords: Kazakhstani youth, leisure, social research, interests, culture, spiritual development, youth values.

Кіріспе. Қазіргі жастар тәуелсіз Қазақстанда туып-өскен алғашқы ұрпақ. Бойымызға сіңірген стереотиптердің жойылуы, әлеуметтік-экономикалық тез өзгеруі жолында, әрі халықтың қиын жағдайында өскен ұрпақ.

Қазіргі реформа барысында қоғамның негізгі құрылымдарында елеулі өзгерістер жүзеге асырылып, жастардың дамуына жаңа әлеуметтік-экономикалық жағдайлар жауапты. Дәл осы себепті қазіргі жастардың әлеуетіне қатысты мәселелер өзекті болып отыр.

Дағдарыс жағдайында жастар идеалдардың күйреуіне, нигилизмнің өршуіне, апатияға бейім болады. Жүйенің тұрақсыздығы, дұрыс қалыптаспаған дүниетаным ұлттың моральдық-рухани денсаулығының жоғалуына әкеледі [1, 152 б.].

Қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық қатынастарға, жұмыссыздардың жұмысының орташа деңгейінің жоғары болуына және мәдени мекемелердің, халықаралық мәдени-демалыс мекемелерінің жеткілікті санының болмауына байланысты жастардың баратын жері әрдайым жеткіліксіз болуы мүмкін. Дегенмен, жастар институционалдық емес формада демалу мүмкіндігін табады.

Бос уақыт – жас тұлғаны қалыптастыру және оны дамыту құралы. Жастардың бос уақыты олардың өндірістік, оқу және еңбек қызметіне тікелей әсер етеді, өйткені бұл кезеңде рекреациялық және қалпына келтіру процестері әсіресе белсенді, физикалық және психикалық жүктемені азайтады.

Жастардың бос уақытын пайдалана білу – олардың мәдениетінің жоғары деңгейі, сонымен қатар жеке адамдардың да, әлеуметтік топтардың да рухани қызығушылықтары мен қызығушылықтарының ауқымы [2, 153 б.].

Сонымен қатар, әлеуметтік-мәдени сала мекемелерінің жастардың мәдени-тынығу қызметін дамыту мен жақсартуда орасан зор ұйымдастырушылық мүмкіндіктері бар. Мәдени-тынығу қызметінің басым педагогикалық міндеттеріне мыналар жатады:

- демалыс саласында халықтың әртүрлі топтарының әлеуметтенуі, ресоциализациясы және әлеуметтік бейімделуі;

- жастардың әлеуметтік-мәдени қызметінің өнегелілігін дамытуға және жүзеге асыруға ықпал ететін бос уақыттағы жүріс-тұрыстың педагогикалық үлгілерін іске асыру;

- салауатты өмір салтын қалыптастыру және қазіргі заманғы адамды қоршаған әлеуметтік ортаны ізгілендіру ерекше орын алатын мәдени-демалыс шаралары арқылы әлеуметтік және экологиялық мәселелерді шешу;

- жастардың әртүрлі топтарының жаппай бос уақытын өткізуге деген сұраныстарын қанағаттандыру және қалыптастыру, олардың әлеуметтік және мәдени дамуына ықпал ету;

- түрлі рекреациялық, мәдени және тынығу уақытын өткізу бағдарламалары арқылы жастардың әлеуметтік осал топтарының мәселелерін шешуде ұйымдастырылған бос уақыттың педагогикалық әлеуетін жүзеге асыру [3, 26 б.].

Бұл **зерттеудің мақсаты** – жастардың бос уақытын ұйымдастырудағы бар мәселелерді талдау және жастардың жеке тұлғасын жан-жақты дамытуға ықпал ететін мәдени және бос уақытты ұйымдастырудың тиімді жүйесін құру бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Осы мақсатқа жету үшін келесі **міндеттерді** шешу қажет:

- жастардың бос уақытын ұйымдастырудың қазіргі жағдайын талдау: жастардың бос уақытын ұйымдастырудың қолданыстағы формалары мен әдістерін зерттеу, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтау;

- жастардың мәдени-тынығу шараларына қатысуына әсер ететін факторларды анықтау: жастардың бос уақытын өткізуге белсенді қатысуына ықпал ететін немесе кедергі келтіретін әлеуметтік-экономикалық, мәдени және жеке себептерді анықтау;

- жастардың бос уақытын ұйымдастырудағы мәдениет мекемелерінің ролін зерттеу: мәдени-демалыс орталықтарының, клубтардың және басқа да ұйымдардың жастардың шығармашылық әлеуетін және қоғамдық белсенділігін дамытуға қосқан үлесін бағалау;

- жастардың бос уақытын ұйымдастыруды жақсарту бойынша ұсыныстар әзірлеу: жастардың әртүрлі топтары үшін мәдени және бос уақытты өткізудің тартымдылығы мен қолжетімділігін арттыруға бағытталған тиімді стратегиялар мен тәжірибелерді ұсыну.

Бұл міндеттерді жүзеге асыру жастардың өзін-өзі жүзеге асыруына, олардың адамгершілік және рухани денсаулығын нығайтуға, белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастыруға қолайлы жағдай туғызады.

Материалдар мен әдістер. Мәдени-тынығу әрекетіндегі педагогикалық құзыреттерді зерттеу барысында ресейлік ғалымдар И. Ю.Исаева [3, 3 б.] мен И. А.Черниковтың [4, 133 б.] еңбектерінің мазмұнамасына жүгіндік. Бұл жұмыстарды талдау жастардың бос уақытын ұйымдастыру саласындағы педагогикалық қызметтің негізгі тәсілдерін анықтауға мүмкіндік берді.

Сонымен қатар, жастардың көңіл-күйін, қызығушылықтарын және бос уақытын талдауға арналған әлеуметтанулық зерттеулер зерттелді. Мақала тақырыбына қатысты қазіргі қоғамдағы жастардың әлеуметтануы, көңіл-күйі, қызығушылығы, бос уақыттарын өткізу туралы мәліметтерді зерттеу кезінде келсі отандық ғалымдардың еңбектеріне шолу жасалды: Г.Абдикерова [5, 3 б.], Г.Абдирайымова [6, 8 б.], М.Какимжанова [7, 41 б.] және т.б. Бұл нәтижелер жастар арасындағы әлеуметтік-мәдени үрдістерді анықтауға мүмкіндік берді.

Осы тақырыпты зерделеу шеңберінде Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің тапсырысы бойынша бұқаралық республикалық және сараптамалық сауалнама әдістерін қолдана отырып (2022 ж.) «Қазақстан жастары» әлеуметтік сауалнамасының деректері пайдаланылды [8, 3б.]. Бұл зерттеуде ақпаратты жинау мен талдаудың негізгі әдісі жастар арасындағы жағдай туралы объективті деректер жинауға мүмкіндік беретін жаппай сауалнама (сандық әдіс) болды. Іріктеме Қазақстанның барлық аймақтарын, соның ішінде Нұр-Сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларын, сондай-ақ 14 аудан орталығы мен ауылдық елді мекендерді қамтитын 2000 респондентті қамтыды. Бұл зерттеуде ақпарат жинаудың негізгі әдісі «жаппай сауалнама» болды, бұл жастар арасындағы жағдай туралы объективті деректер алуға мүмкіндік берді.

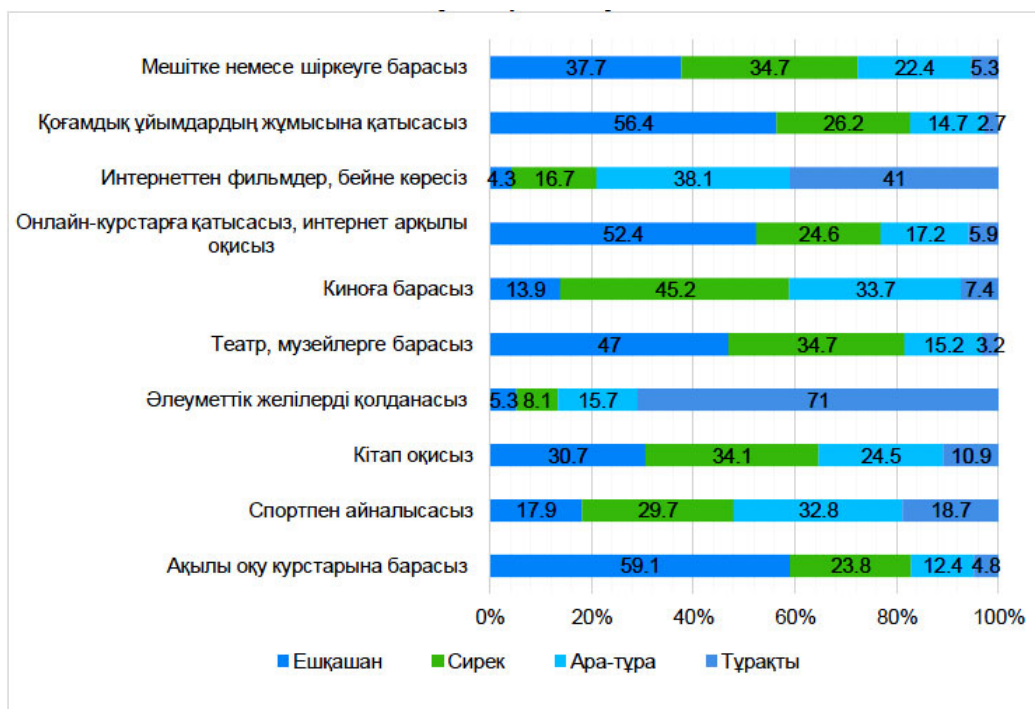
Зерттеу әдістері жастардың бос уақытының әлеуметтік-мәдени және педагогикалық аспектілерін жан-жақты талдауға бағытталды. «Теориялық талдау, әлеуметтанулық сауалнамалар, статистикалық әдістер мен сапалық талдау» комбинациясын қолдану педагогикалық құзыреттіліктерді қалыптастырудағы және жастардың бос уақытын ұйымдастырудағы мәдени-тынығу қызметінің ролі туралы объективті қорытынды жасауға мүмкіндік берді.

Нәтижелер және талқылау. Бос уақыт пен демалыс күнделікті өмірдің ең қарқынды дамып келе жатқан салаларының біріне және адамның өзін-өзі түсінуінің маңызды бөлігіне айналды. Қазіргі бос уақыт бұрынғыдай жұмысқа «қосымша» ретінде емес, одан үзіліс ретінде қабылданады. Бос уақыттың жоғары құндылығы мен маңыздылығы оны тәуелсіз және тәуелсіз айналымаға айналдырды, бұл қазір адамдардың, әсіресе жастардың өмір сүру стандарттары мен сапасына айтарлықтай әсер ететін маңызды көрсеткіш болып табылады [9].

Мәдени тынығу уақытының педагогикалық мүмкіндіктерін талдау, оны ұйымдастырудың тиімділігінің негізгі шарты жастардың әртүрлі топтарының өмір сүру сапасын жақсартуға, сондай-ақ физикалық мүмкіндіктерін арттыруға ықпал ететін негізгі әлеуметтік қажеттіліктерін, жеке тұлғаның психикалық және әлеуметтік денсаулығын ескеру екенін көрсетеді.

Жастардың нақты шығындары қандай? Олардың осы саладағы күнделікті тәжірибесі қаншалықты ерекшеленеді? Жастардың түрлі іс-әрекет түрлеріне жұмсаған уақытын бағалау негізінде бос уақытты пайдалануына талдау жасалды. Зерттеуге сәйкес, жастардың 71%-ы әлеуметтік желілерді тұрақты пайдаланады, бұл барлық қызметтердің ішіндегі ең жоғары көрсеткіш. Екінші орында интернетте фильмдер мен бейнероликтерді көру тұр, оны респонденттердің 41%-ы тұрақты түрде үйренеді. Үздік үштікті спорт тұйықтайды – жастардың 19,7%-ы онымен тұрақты айналысады (1 диаграмма) [8, 27 б.].

1 Диаграмма – «Жиі қолданатын әрекет», % [8, 27 б.].

Жастар бос уақытың сирек ойын-сауықпен өткізеді. Әртүрлі іс-шаралар мен ойын-сауықты ажырата білу маңызды. Мысалы, қоғамдық ұйымдардың іс-шараларына қатысу, біліктілікті арттыру курстары, онлайн оқу, театрлар мен мұражайларға бару жастар арасында аса танымал емес – респонденттердің жартысына жуығы мұндай қызмет түрлерімен ешқашан айналыспағанын айтты. Сауалнамаға қатысқандардың жауаптарына сәйкес, жастардың тек 10,9%-ы ғана кітапты тұрақты оқиды, ал көпшілігі сирек оқиды (34,1%) немесе мүлдем оқымайды (30,7%). Респонденттерден бір жылда қанша кітап оқисың деген сұраққа жауап бергенде, нәтиже мынадай болды: 40,3% мүлдем кітап оқымайды, 36,6% 1-5 кітап оқиды, 16,1% – 6-10 кітап, 4% – 11-19 кітаптар және 3,1% – 20 және одан да көп кітап оқиды. Егде жастағы топ өкілдері ең аз оқиды – олардың «ешқашан» дегеннен басқа барлық санаттардағы жауаптары ең төмен (1-кестені қараңыз) [8, 28 б.].

1 кесте – «Жылына оқылған кітаптар», % [8, 28 б.]

Жауап нұсқалары	14-18 жас	19-23 жас	24-28 жас
1-5	41,0	36,4	32,4
6-10	17,7	16,4	14,1
11-19	4,1	4,1	3,9
20 және одан көп	3,9	2,3	3,0
оқымаймын	33,3	40,8	46,6

Жастар үшін ең танымал жанрлар – тарихи романдар (26,4%), детективтер (26,3%), фантастика, фэнтези (25,4%), махаббат жайлы романдар (22,3%). Жанрларды таңдау кезіндегі жастардың қалауы бойынша деректер 2 кестеде ұсынылған.

2 кесте – «Түрлі жанрдағы кітаптар», %

Жауап нұсқалары	%
Тарихи романдар	26,4
Детективтер	26,3
Фантастика, фэнтези	25,4
Ғылыми әдебиеттер	22,3
Махаббат туралы романдар	22,3
Қазақстан әдебиеті	18,7
Шетелдік классика	13,6
Қазіргі шетел әдебиеті	16,2
Іскерлік әдебиет	14,1
Поэзия	13,3
Қорқынышты фильмдер / триллер	10,8
Эротика	2,6
Басқа	4,5
Жауап беруге қиналамын	1,0

Кіші және үлкен жастағы топтардың қалауы айтарлықтай ерекшеленеді. Үлкен топ өздерінің қызығушылықтары мен жұмыс орындарын ескере отырып, іскерлік және ғылыми әдебиеттерді, тарихи романдар мен детективтерді жиі оқиды. Жастары қазақ әдебиетін, фантастика мен триллерлерді ұнатады.

Педагогикалық үдеріс ретінде қарастырылатын қазіргі бос уақыттың өзіндік ерекшеліктері бар. Бұл саладағы педагогикалық ықпал маңызды рөл атқарады, өйткені ол бос уақытты өткізу бағдарламаларына қатысатын адамдарды тәрбиелеу мен оқытуда жанама фактор ретінде қызмет етеді. Осыған байланысты жастар тәрбиесіне телевидениенің ықпалы әлі де елеулі. Зерттеулер көрсеткендей, қазақстандық жастар әлемдік трендтерге белсенді түрде бейімделуде. Бұл әсіресе әрбір екінші респондент әлеуметтік желілерді пайдаланумен және интернетте фильмдер мен бейнефильмдерді көрумен байланыстыратын олардың бос уақытын қабылдауында байқалады [10, 72 б.]. 3-кестеде келтірілген жауаптар қазақстандық жастардың қалауын көрсетеді. TikTok сияқты жаһандық әлеуметтік желілермен және Netflix, HBO сияқты халықаралық ағындық қызметтермен қатар, жастар отандық мазмұнға басымдық беруде. Біріншіден, бұл Salem Social және басқа ұқсас жобалардың жаңа медиа-контенті [8, 28 б.].

3 кесте – «Бос уақыт кезінде бейне өнімдер (фильмдер, сериалдар), жас топтары бойынша % [8, 28 б.]

Жауап нұсқалары	Барлығы	14-18 жас	19-23 жас	24-28 жас
Tik-Tok-тағы бейнелер	43,3	53,9	42,4	33,6
Netflix, HBO және т.б. шығарған фильмдер мен сериалдар	39,2	40,1	38,4	38,9
Қазақстанда шығарылған сериалдар, фильмдер және бағдарламалар	29,2	24,1	29,8	33,7
Instagram-дағы Reels бейнелері	28,9	32,1	26,5	27,9
Ресейлік сериалдар, фильмдер мен бағдарламалар	26,9	16,9	25,2	38,1
Түрік сериалдары	24,0	20,1	25,2	26,7
Marvel комикс және сериалдары	17,4	20,6	16,9	14,6
Оңтүстік Корея дорамалары	17,4	19,1	17,7	15,4
Жапон аниме, манга және т.б.	14,2	22,8	11,1	8,4
Фильмдер мен сериалдарды көргенді ұнатпаймын	8,1	7,4	9,4	7,9
Азия киносы	7,2	7,0	6,8	7,7
Жауап беруге қиналамын	0,6	0,9	0,7	0,3

Жауаптардың жас ерекшелігіне қарай саралануы айқын көрінеді. Кіші жас тобы (14-18 жас) Тик-ток (53,9%), жапондық аниме, манга (22,8%), Marvel комикстері мен сериалдарын (20,6%), оңтүстік корейлық дорамаларды (19,1%) артық көреді. Ересек жастағы топ үшін ресейлік сериалдар, фильмдер мен бағдарламалар (38,1%), қазақстандық сериалдар, фильмдер мен бағдарламалар (33,7%), түрік сериалдары (26,7%) ұнамдырақ. Респонденттердің жынысы бойынша: қыздар ерлерге (11,6%) қарағанда түрік драмаларын (36,7%) және оңтүстік корейлық драмаларын (ерлердің 7,2% қарсы 27,8%) көргенді ұнатады. Өз кезегінде, әрбір бесінші жас жігіт (20,3%) Marvel комикстері мен сериалдарын ұнатады (қыздардың 14,4%) [8, 29 б.].

Рекреациялық бағдарламалар мен іс-шаралар жеке адамға ең алдымен әртүрлі мәдени іс-шараларға қатысу және арнайы ұйымдастырылған әлеуметтік тәжірибе арқылы әсер етеді. Сондықтан да бос уақыттың ұйымдастырылған саласы тұлғаның физикалық, интеллектуалдық, адамгершілік және эстетикалық дамуына ықпал ететін әлеуметтік мінез-құлықтың әртүрлі үлгілерін қалыптастыра отырып, орасан зор педагогикалық әлеуетке ие.

Жастар – қоғамдағы өзіндік үрдістерді қалыптастырып, белгілейтін, қоғамдық көңіл-күйге әсер ететін халықтың ең белсенді бөлігі. Жастар арасында кең тараған тенденциялардың бірі – салауатты өмір салтына көңіл бөлу респонденттердің 23,3%-ы үшін маңызды. Әрбір бесінші респондент (22,4%) фрилансингті маңызды тренд ретінде атап өтті, 21,4% қарқынды өмір салтын көрсетті. Респонденттердің бірдей саны дерлік цифрландыру және технологияларды дамыту (19,4%) және байлар мен кедейлер арасындағы алшақтық (19,2%) сияқты үрдістерді атап көрсетті (27-кестені қараңыз) [8, 53 б.].

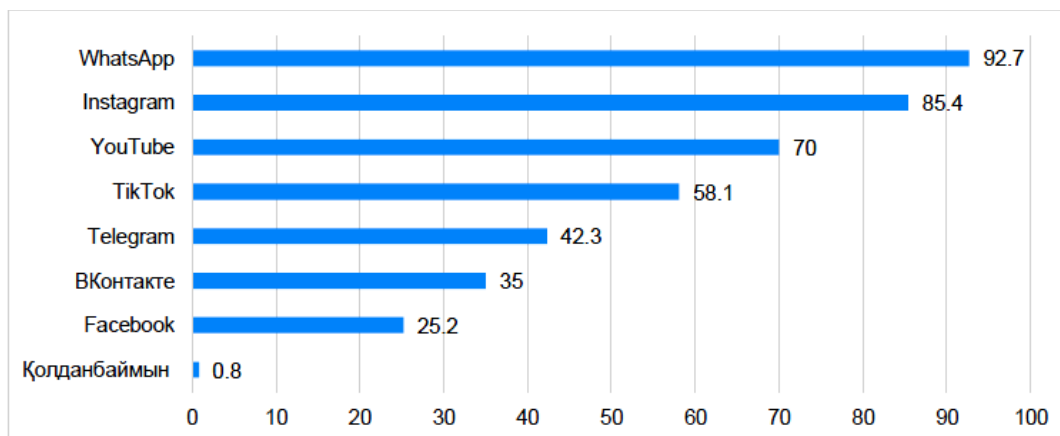
4 кесте – «Қазақстандық жастар арасындағы ең көп таралған трендтер», %, 2021-2022 жж.аралығында [8, 53 б.].

Жауап нұсқалары	2021 жыл*	2022 жыл*
Отбасы	82,3	83,3
Денсаулық	45,6	64,2
Достық	23,1	40,7
Материалдық қамтамасыз өтілген өмір	20,7	39,3
Махаббат	12,0	22,8
Қызықты жұмыс, мамандық	9,1	19,6
Білім	11,1	19,5
Сенім, дін	16,2	18,1
Өзін-өзі жетілдіру, өзін-өзі құрметтеу	7,8	17,7
Жан тыныштығы	8,8	15,3
Көңіл көтеру мүмкіндігі	5,1	11,5
Мансап, қоғамдағы жоғары орын	5,2	11,0
Адамдарға көмек	3,3	10,3
Биліктің болуы	2,8	5,1
Шығармашылық	1,5	3,3
Қоғамдық танылу, атақ, бедел	1,4	3,1
Жауап беруге қиналамын	0,6	0,2

*Жиынтық 100%-ға тең емес, өйткені респонденттер жауаптың бірнеше нұсқасын таңдай алды

Көптеген жастар үшін мәдени-тынығу қызметінің негізгі түрі педагогикалық процесс ретінде қарастырылатын демалыс пен ойын-сауық болып табылады. «Көңіл көтеру» әдетте бос уақыттың бір реттік түрін білдіреді [1, 140 б.]. Жоғарыда аталған әлеуметтік зерттеулердің қорытындысы бойынша сайлаудың 60,3 пайызын құрайтын әлеуметтік желілер, мессенджерлер мен блогтар көш бастап тұр. Жастар арасында дәстүрлі БАҚ-тың төмен танымалдылығы туралы кең таралған стереотиптерге қарамастан, респонденттердің 36,1%-ы қазақстандық теледидар, газет және радионы таңдаған. Өрбір үшінші қазақстандық дерлік (29,5%) жаңалықтар мен оқиғалар туралы ақпаратты интернет-ресурстар арқылы алады. Өрбір бесінші респондент (22,2%) ақпараттың негізгі көзі ретінде өзінің жақын ортасын көрсетті. Қазақстандық жастар негізінен республикалық телеарналарды көреді – 40,1%. Бұл ретте ресейлік жастардың 20 пайызы ресейлік интернет ресурстарын пайдаланады. Респонденттердің жасы мен жынысы бойынша қалауларында айтарлықтай айырмашылықтар жоқ. Қай әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің ең танымал екенін анықтау үшін сауалнамада: «Сіз төмендегі әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің қайсысын пайдаланасыз?» деген сұрақ қойылған.

Диаграмма 2 – «Әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің қолдануы», %

Қазіргі уақытта, көпшілік WhatsApp мессенджерін пайдаланады, содан кейін танымал Instagram және YouTube. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, бұл үштікті барлық жас топтары бірдей қолданады. Tik-Tok бағалау кезінде жас ерекшелігі көрінеді (№35 диаграмма). Сонымен, бұл әлеуметтік желінің маңыздылығы кіші жас топтары үшін (14-18 жас) – 72,3% (салыстыру үшін: 19-23 жас – 55,6%, 24-28 жас – 46,3%) әлдеқайда жоғары. Бір қызығы, Telegram мессенджерін 5-ші орында болғанмен, оны кіші жас топтары жиі қолданады (14-18 жас – 45,5%; 19-23 жас – 41,6%; 24-28 жас – 39,7%). Facebook желісіне, керісінше, үлкенжас тобы бағытталған (14-18 жас – 22,0%; 19-23 жас – 25,9%; 24-28 жас – 27,7%) [8, 63 б.].

Бос уақытты жастар қандай да бір дәрежеде жүзеге асыратын төрт түрлі модельге бөлуге болады. Бірінші модель – күнделікті мүдде моделі, бос уақытты өткізудің әдеттегі, жалпыға қолжетімді түрлерімен тікелей байланысты адамдардың қалауын құрылымдайды. Бұл, ең алдымен, отбасымен, достарымен уақыт өткізуді қамтиды. Бұл модель зерттеу аясында зерделенген жоқ, бірақ оны жастар арасында кең таралған деп санаймыз. Екінші модель әдеттегі қалаулардан гөрі зияткерлік қалауды құрылымдайды. Олардың қызығушылықтарының міндетті компоненттері – музыка, оқу, театрларға, музейлерге бару және т.б., сондай-ақ өздігінен білім алуға ұмтылу, зияткерлік әлеуетін арттыру [11]. Зерттеу көрсеткендей, мұндай тәжірибе жастар арасында аса кең таралмаған (респонденттердің жартысына жуығы ондаймен ешқашан айналыспағанын айтты). Респонденттердің

10,9% ғана тұрақты кітап оқитынын айтты. Үшінші модель адамның іс-әрекетке дайындығымен тікелей байланысты. Бұған спорт, волонтерлік қызмет кіреді. Бұл модель спортпен шұғылдану саласында белсенді жүзеге асырылады және сонымен қатар, әсіресе қоғамдық ұйымдардың қызметіне қатысу бағытында танымал болуды қажет етеді. Төртінші модель салыстырмалы түрде жақында пайда болды және негізінен заманауи технологиялар мен Интернетке байланысты. Зерттеу көрсеткендей, дәл осы модель жастар арасында ең танымал [8, 112 б.].

Отандық сарапшылардың пікірінше, жастар арасындағы күнделікті өмірдегі бос уақытты қандай бағытта өткізетінін әлеуметтанулық сауалнамалар арқылы алуға болады. Сонымен қатар, жастар арасында сауалнаманы жүргізу нысандарын жаңартып отыру қажет. Әлеуметтік желілер, онлайн-сауалнамалар жастармен байланыстың ең тиімді арналары болуы мүмкін.

Мәдени-тынығу диагностикасының бастапқы нүктесі мәдени-демалыс бағдарламаларына қатысушылардың жеке басын рухани, идеологиялық және психофизикалық сипаттамалардың бірлігінде тұтас қарастыру болуы керек [2, 1 б.].

Сараптамалық сауалнама көрсеткендей, қазақстандық дарындарды дамыту, іздеу және қолдау жүйесі айтарлықтай тиімді емес және көп жағдайда бағыттар спектрі және қамтумен шектеледі. Жастар мәдениетін дамыту үшін негізгі тежеуші фактор базалық жағдайлардың – әлеуметтік инфрақұрылым мен қосымша білім берудің (спорт алаңдары, секциялар мен үйірмелер) жетіспеушілігі болып қалып отыр. Сонымен қатар, зерттеушілердің ойынша, мемлекеттік қолдау дарынды жастарды ерте жастан тәрбиелеуге емес, белгілі бір мәдениет саласында қалыптасқан жастарды қолдауға бағытталған. Кәсіби өзін-өзі анықтау, бейінді және кәсіптік оқыту жүйесін дамыту болашақта талантты және перспективалы жастардың еңбек және шығармашылық әлеуетін ашу ықтималдығын арттыруға мүмкіндік береді [12, 245 б.]. Жастардың өз қабілеттерін дамыту мүмкіндіктері, дарындарды қолдауға арналған жобалар туралы хабардарлықтың төмен деңгейі жағдайды ушықтырады. Әсіресе, ауыл жастары ақпараттың жетіспеушілігін сезінуде, сондай-ақ бастамаларға қолжетімділіктің айқын өңірлік теңсіздігі байқалады [6, 99-100 б.].

Осылайша, зерттеу қазіргі қазақ жастарының бос уақытын ең тартымды ететін түрлері: хоббиі, достарымен серуендеу, спортпен айналысу, достарымен телефон немесе әлеуметтік желілерде сөйлесу және интернетті шарлау екені анықталды. Қазақстанда жоғары жылдамдықты интернет пен тұрақты ұялы байланыс әлі де болса, негізінен қалаларда қолжетімді болғандықтан, мұндай уақыт өткізу нысандарының таралуы қалалық әлеуметтік тәжірибенің бір түрі деп болжауға болады.

Қорытынды. Жалпы алғанда, өзін-өзі тану жолында белгілі бір қиындықтардың болуына қарамастан, жастар өз өмірлеріне қанағаттанады және болашаққа, жоспарларға және оларды жүзеге асыру мүмкіндіктеріне оң көзқарас танытады. Респонденттердің мәдени қызығушылықтарының диапазоны тұрғылықты қаласына қарамастан (музыка, киноиндустриясы, әдебиеттер) өте кең және толығымен жаһанданған. Бұл мәдени бағдар ашық ойлауды ынталандырады және даму құндылықтарын бейнелейді. Сонымен қатар, қазақ қала жастарының отандық музыкаға, әдебиетке, кино және сериал өндірісіне деген қызығушылығы аз. Бұл жаһандық ақпараттық кеңістікке ашық қолжетімділік жағдайында осы қызмет салаларындағы заманауи қазақстандық өндірістің бәсекеге қабілеттілігінің жоқтығын көрсетсе керек.

Қазіргі таңда жаңа бағдарламасы мен құндылық ұстанымдары, биік мақсаттарға жетуге бағытталған экономикалық жобалары бар жаңашыр жастардың қалыптасып келе жатқанын айта кету керек, олар өз ойын ашық айтудан қорықпай, алға ұмтылуда. Жаңа ұрпақ Қазақстанның болашағының дамуына жарқын бояулар әкелетіні сөзсіз.

Өткізілген зерттеулер Қазақстан жастары арасында мәдени-тынығу жұмыстарын ұйымдастырудың негізгі аспектілерін анықтады. Талдау көрсеткендей, жастардың едәуір бөлігі бос уақытын әлеуметтік желілерде және бейнеконтенттерді қарауда өткізеді, ал спорттық және мәдени іс-шараларға қатысу төмен деңгейде қалып отыр. Бұл жастардың белсенді және дамытушылық қызметке қызығушылығын арттыруға бағытталған бос уақытты ұйымдастырудың инновациялық тәсілдерін әзірлеу және енгізу қажеттілігін көрсетеді.

Мәдени-тынығу жұмысының нәтижелі болуының маңызды шарты жастардың өртүрлі топтарының әлеуметтік қажеттіліктерін ескеру және олардың өзін-өзі жүзеге асыруына жағдай жасау болып табылады. Әлеуметтік-мәдени саладағы мекемелер жастардың әлеуметтенуіне, қайта әлеуметтенуіне және әлеуметтік бейімделуіне ықпал ететін мәдени-тынығу қызметін дамыту мен жетілдіруде айтарлықтай әлеуетке ие. Салауатты өмір салтын қалыптастыруға және әлеуметтік ортаны үйлестіруге бағытталған педагогикалық үлгілерді әзірлеуге ерекше назар аудару қажет.

Қойылған мақсаттарға жету үшін жастарды мәдени-ағартушылық іс-шараларға белсенді тарту, бос уақыты өткізу инфрақұрылымын дамыту және өзін-өзі жүзеге асыру үшін қолжетімді жағдайлар жасау қажет. Бұл бос уақытты өткізу нысандарын әртараптандырып қана қоймайды, сонымен қатар жастардың жалпы мәдениеті мен әлеуметтік белсенділігін арттырады, бұл сайып келгенде жалпы қоғамның дамуына оң әсерін тигізеді.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1 **Тесленко, А.Н. Менталитет как социокультурный механизм преемственности поколений (на примере социализации молодых казахстанцев)** [Текст] / А.Н. Тесленко // Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Психология». – 2013. – № 3(14). – С. 150–160.

2 **Молодежь Центральной Азии. Казахстан: На основе социологического опроса** [Текст] // под руководством профессора К. Хуррельмана (Германия.). – Алматы: Фонд Ф. Эберта в Казахстане, 2016. – 66. с.

3 **Исаева, И. Ю. Педагогика досуга** [Текст]: учебное пособие / И. Ю. Исаева. – 3-е изд. – М.: ФЛИНТ, 2021. – 196 с.

4 **Черников, И.А. Педагогика досуга как направление в современном социокультурном образовании и воспитании** [Текст] / И.А. Черников // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. Тамбов, 2020. – Т. 25. – № 188. – С. 132-138.

- 5 **Abdikerova, G. New models of personality socialization in conditions of globalization** [Text] / G. Abdikerova // Globalization and issues of socio-cultural adaptation. II Congress of sociologists of Kazakhstan. Collection of materials. Part 1. – Astana, 2005. – p. 3–7.
- 6 **Abdirayymova, G. Global transformation of society and the structure of life values of Kazakh youth** [Text] / G. Abdirayymova // Globalization and issues of socio-cultural adaptation. II Congress of sociologists of Kazakhstan. Collection of materials. Part 1. – Astana, 2005. – С. 7–12.
- 7 **Какимжанова, М. Социализация и социальная адаптация: общее и особенное** [Текст] / М. Какимжанова // Саясат. – 2006. – №12. – С. 40-44.
- 8 **«Қазақстан жастары» әлеуметтанулық зерттеуі: «Жастар» ҒЗО.** – Нұр-Сұлтан, 2022. – 122 б.
- 9 **Омельченко, Е.Л. Молодежные культуры и субкультуры** [Текст] / Е.Л. Омельченко. – М. : Институт социологии РАН, 2000. – 264 с.
- 10 **Тесленко, А.Н. Культурная социализация молодежи: казахстанская модель** [Текст] / А.Н. Тесленко. – Саратов-Астана: ЦГТИ, 2007. – 370 с.
- 11 **Шамис, Э. В каких условиях растет поколение Миллениум и Z и что станет с их ценностями** / Э. Шамис. [Электронный ресурс] URL: <http://rugenations.su/2009/05/21> (дата обращения 21.10.2024).
- 12 **The Nazarbayev Generation: Youth in Kazakhstan (Contemporary Central Asia: Societies, Politics, and Cultures).** L. – New York: Lexington Books, 2019. – 342 p.

REFERENCES:

- 1 **Teslenko A.N. Mentalitet kak sociokul'turnyj mehanizm preemstvennosti pokolenij (na primere socializacii molody'h kazahstancsev)** [Mentality as a sociocultural mechanism of generational succession (as exemplified by socialization of young Kazakhstanian people)]. *Vestnik Samarskoj gumanitarnoj akademii. Seriya "Psixologiya"*, 2013, no. 3(14), pp. 150-160 (In Russian).
- 2 **Molodezh' Central'noj Azii. Kazahstan: Na osnove sociologicheskogo oprosa** [Youth of Central Asia. Kazakhstan: Based on a sociological survey]. Almaty, Fond F. Eberta v Kazahstane, 2016, 660 p. (in Russian).
- 3 **Isaeva I. Yu. Pedagogika dosuga** [Recreational pedagogy]. Moscow, FLINT, 2021, 196 p. (In Russian).
- 4 **Chernikov I.A. Pedagogika dosuga kak napravlenie v sovremennom sociokul'turnom obrazovanii i vospitanii** [Recreational pedagogy as a direction in modern socio-cultural education and upbringing]. *Vestnik Tambovskogo universiteta. Seriya: Gumanitarny'e nauki*, Tambov, 2020, vol. 25, no. 188, pp. 132-138. (In Russian).
- 5 **Abdikerova G. New models of personality socialization in conditions of globalization.** *Globalization and issues of socio-cultural adaptation. II Congress of sociologists of Kazakhstan. Collection of materials, Part 1*, Astana, 2005, pp. 3–7.
- 6 **Abdirayymova G. Global transformation of society and the structure of life values of Kazakh youth.** *Globalization and issues of socio-cultural adaptation. II Congress of sociologists of Kazakhstan. Collection of materials, Part 1*, Astana, 2005, pp. 7-12.
- 7 **Kakimzhanova M. Socializaciya i social'naya adaptaciya: obshchee i osobennoe** [Socialization and social adaptation: general and specific]. *Sayasat*, 2006, no. 12, pp. 40-44 (In Russian).
- 8 **«Kazakstan zhastary» aleumettanulyk zertteui** ["Youth of Kazakhstan" sociological study]. Nur-Sultan, 2022, 122 p. (In Kazakh).
- 9 **Omelchenko E.L. Molodezhny'e kul'tury' i subkul'tury'** [Youth cultures and subcultures]. Moscow, Institut sociologii RAN, 2000, 264 p. (In Russian).
- 10 **Teslenko A.N. Kul'turnaya socializaciya molodezhi: kazahstanskaya model'** [Cultural socialization of young people: Kazakh model]. Saratov-Astana, CGTI, 2007, 370 p. (In Russian).
- 11 **Shamis E. V kakih usloviyah rastet pokolenie Millenium i Z i chto stanet s ih cennostyami** [Under what conditions will the Millennium and Z generations grow and what will happen to their values?]. Available at: <http://rugenations.su/2009/05/21> (accessed 21 October 2024). (In Russian).
- 12 **The Nazarbayev Generation: Youth in Kazakhstan (Contemporary Central Asia: Societies, Politics, and Cultures).** L. New York, Lexington Books, 2019, 342 p.

Авторлар туралы мәліметтер:

Утепова Алмагуль Қасқырбайқызы* – PhD докторант, Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Қазақстан Республикасы, 160001, Шымкент қ., Тәуке хан даңғ., 5, тел.: +7-747-298-79-42, e-mail: Alma0306@List.ru.

Аубакирова Салтанат Советовна – PhD, Философия және әлеуметтік ғылымдар кафедрасының қауымдастырылған профессоры (доцент), Торайғыров университеті, Қазақстан Республикасы, 140008, Павлодар қ., Ломов көш., 64, тел.: +7-778-930-50-32, e-mail: aubakur@mail.ru.

Кадыралиева Алтынай Мустафақызы – PhD, Мәдени және әлеуметтік жұмыс кафедрасының меңгерушісі, Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Қазақстан Республикасы, 160001, Шымкент қ., Тәуке хан даңғ., 5, тел.: +7-701-845-10-20, e-mail: K_altinai2604@mail.ru.

Наурызбаева Эльмира Кенжегалиевна – тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, академиялық мәселелер жөніндегі проректор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қазақстан Республикасы, 110000, Қостанай қ., Байтұрсынов көш., 47, тел.: +7-701-402-31-51, e-mail: elmira_kn@mail.ru.

Утепова Алмагуль Касқырбаевна* – PhD докторант, Южно-Казахстанский университет имени Мұхтара Ауэзова, Республика Казахстан, 160001, г. Шымкент, пр. Тауке хана, 5, тел.: 87472987942, e-mail: Alma0306@List.ru.

Аубакирова Салтанат Советовна – PhD, ассоциированный профессор (доцент) кафедры Философии и социальных наук, Торайгыров университет, Республика Казахстан, 140008, г. Павлодар, ул. Ломова, 64, тел.: +7-778-930-50-32, e-mail: aubakur@mail.ru.

Кадыралиева Алтынай Мустафаевна – PhD, заведующая кафедрой Культурная и социальная работа, Южно-Казахстанский университет имени Мухтара Ауэзова, Республика Казахстан, 160001, г. Шымкент, пр. Тауке хана, 5, тел.: +7-701-845-10-20, e-mail: K_altinai2604@mail.ru.

Наурызбаева Эльмира Кенжегалиевна – кандидат исторических наук, ассоциированный профессор, проректор по академическим вопросам, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтурсынұлы, Республика Казахстан, 110000, г. Костанай, ул. Байтурсынова, 47, тел.: +7-701-402-31-51, e-mail: elmira_kn@mail.ru.

Utepova Almagul Kaskyrbayevna* – PhD student, Mukhtar Auezov South Kazakhstan University, Republic of Kazakhstan, 160001, Shymkent, 5 Tauke khan Ave., tel.: +7-747-298-79-42, e-mail: Alma0306@List.ru.

Aubakirova Saltanat Sovetovna – PhD, Associate Professor of the Department of philosophy and social sciences, Toraigrov University, Republic of Kazakhstan, 140008, Pavlodar, 64 Lomov Str., tel.: +7-778-930-50-32, e-mail: aubakur@mail.ru.

Kadyraliyeva Altynay Mustafayeva – PhD, Head of the Department of cultural and social work, Mukhtar Auezov South Kazakhstan University, Republic of Kazakhstan, 160001, Shymkent, 5 Tauke khan Ave., tel.: +7-701-845-10-20, e-mail: K_altinai2604@mail.ru.

Nauryzbayeva Elmira Kenzhegaliyevna – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Academic Affairs, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Republic of Kazakhstan, 110000, Kostanay, 47 Baitursynov Str., tel.: +7-701-402-31-51, e-mail: elmira_kn@mail.ru.